

ESEU: DEMOCRATIA FUZZY

Corneliu Sofronie

Discursul lui Pericle, ținut în anul 431 î.e.n, cu ocazia ceremoniei funerare organizate în onoarea soldaților căzuți în bătălia de deschidere a războaielor peloponeziene, avea să fie eșafodajul a ceea ce numim azi democrație. Tucidide, participant la acel miting funerar, a recreat din memorie discursul. Iată câteva propoziții din respectiva cuvântare:

"Sistemul nostru de guvernare este democratic pentru că puterea este în mâinile nu a unei minorități ci în cele ale întregului popor. Când este vorba de dispute particulare, toți sunt egali în fața legii. Când intră în discuție numirea unei persoane înaintea alteia în poziții de responsabilitate publică, ceea ce contează nu este apartenența ei la o anumită clasă ci abilitatea reală de care dă dovadă respectiva persoană." Avea să treacă o perioadă de peste 2000 de ani ca, măcar, o parte a omenirii să redescopere ideea lui Pericle.

John Locke în "Două tratate de guvernare" și Montesquieu în "Spiritul legilor" definesc guvernarea și stabilesc principiile unui cadru democratic:

- 1. Guvernarea este un contract între conducător și cel condus.*
2. Omul are 3 drepturi naturale:
 - a) dreptul la viață ;
 - b) dreptul la libertate;
 - c) dreptul la proprietate.

3. *Guvernarea este responsabil de garantarea acestor drepturi, altfel contractul este încalcat, iar cel condus are dreptul să se revolte.*

4. *Guvernarea asigur libertatea omului prin separarea puterilor în stat :*

- a) Legislativul elaborează legile;
- b) Executivul impune legile;
- c) Justiția judecă disputele care apar.

5. *Nici o putere a guvernării nu este mai presus de celelalte două .*

Mulțimea tuturor normelor, regulilor, legilor, care răspund proprietăților 1 - 5 și corolarelor acestora (de exemplu, amendamentele cu pricina la Constituția americană), definesc un stat democratic. Conform acestui cadru au fost organizate statele pe care le numim, în zilele noastre, democratice.

Cum stau lucrurile la noi?

Este neîndoiește faptul că, în decembrie 1989, în România a avut loc o schimbare care poate fi denumită revoluționar, cu observația că revoluția la care au participat timiorenii nu a reușit încă .

Amintita schimbare a indus și ideea de democrație. Pentru a o caracteriza, diverse persoane (de obicei oficiale) au folosit sintagme (oricum originale) precum: democrație tânără , democrație fragilă , democrație incipientă etc.

Cred că termenul cel mai potrivit, pentru starea de lucruri din România, este unul împrumutat din Matematică și anume: fuzzy. Democrația fuzzy. Să vedem mai întâi ce ne spune acest termen.

În Teoria Clasică a mulțimilor, apartenența la o mulțime este dihotomică, adică un element aparține sau nu aparține unei mulțimi. Fie C mulțimea cailor. Elementele acestei mulțimi - cailor - au anumite caracteristici structurale: ființe, patru picioare, înălțime medie, preț, utilitate etc., care le deosebesc de alte patrupede. Fie M mulțimea mgarilor. Aceștia au și ei patru picioare (de obicei), dar au alte caracteristici structurale care exclud apartenența lor la mulțimea C a cailor. Prin urmare, un cal aparține numai mulțimii C, iar un mgar, numai mulțimii M. Teoria Clasică a mulțimilor se sprijină pe logica bivalentă: o propoziție este sau adevărată, sau falsă.

În 1965, americanul Lotfi Zadeh introduce mulțimile fuzzy. Teoria mulțimilor fuzzy se bazează pe un alt tip de logică, cea continuă: între adevărat și fals există grade de veridicitate. Aadar, în teoria acestor mulțimi un element aparține într-un anumit procent unei mulțimi. Un exemplu (neortodox din punct de vedere matematic), dar care dă o idee asupra noțiunii de mulțime fuzzy, este mulțimea câștilor, K. Elementele mulțimii K rezultă din încrucișarea unui element al mulțimii cailor, cu un element al mulțimii mgarilor. Prin urmare, un câștig aparține într-un anumit procent mulțimii cailor și într-un alt procent (sau același) mulțimii mgarilor.

În termenii mulțimilor fuzzy poate fi descrisă democrația din România. Folosind sintagma democrație fuzzy, este clar că am constatat "scăpări" de la normele conținute în proprietățile 1 - 5. Iată câteva!

a) Sc p ri constitu ionale

Constitu ia, ca lege fundamental a unei ri, trebuie s fie un corp omogen de norme, coerent din punct de vedere logic, deci, necontradictorie în ea îns i, concis i clar . Dac respectiva ar se pretinde i democratic , atunci normele constitu ionale trebuie s se mi te în interiorul cerin elor 1 - 5 i ale corolarelor acestora.

La noi?

a1) Nic ieri în articolele apar inând celor apte titluri nu este prev zut , *expressis verbis*, separarea puterilor în stat. De altfel, Consiliul Europei a tras (de mai multe ori) un semnal de alarm , privind acest aspect, cu niciun folos pâna acum.

De asemenea, niciunde nu scrie c Justi ia este independent . Dac la Art.124(2), este scris c judec torii sunt independen i - nu Justi ia -, despre procurori, iat ce scrie:

Art 131(1) Procurorii î i desf oar activitatea potrivit principiului legalit ii, al impar ialit ii i al controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justi iei.

Ce se mai poate spune? Procurorul nu numai c este controlat ierarhic, dar ministrul justi iei are puterea de a-i comanda, de a-i da dispozi ii, de a-i impune ascultare, asta este "traducerea" ultimei p r i a articolului 131(1).

a2) Preeminen a dreptului ca parte integrant a no iunii de democra ie însemneaz : faptul c guvernele, autorit ile publice i institu iile politice sunt supuse legii în aceea i m sur ca i cet enii. Statul, suveran, nu se afl deasupra legii i nici

partidul conducător ca în cazul sistemelor totalitare fasciste sau comuniste.

În Constituția României, la articolul 16 (1) este scris: Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări.

Iar la 16 (2) :

Nimeni nu este mai presus de lege.

Frumos! Mai la vale, însă, cele două aliniate ale articolului 16 sunt făcute praf.

Art. 69 (1) Deputatul sau senatorul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat sau trimis în judecată penal ori contravențional, fără încuviințarea Camerei din care face parte, după ascultarea sa.

Ce frază rebarbativ ! Dacă nu poate fi reținut, după ascultarea sa, atunci poate fi reținut, înainte de ascultarea sa !

Art.108 (2) Numai Camera Deputaților, Senatul și Președintele României au dreptul să ceară urmărirea penală a membrilor Guvernului pentru faptele săvârșite în exercițiul funcției lor.

Art.124 (1) Sancționarea judecătorilor poate fi dispusă numai de Consiliul Superior al Magistraturii.

Iată cum articolul 16 și preeminenta dreptului sunt în grea suferință.

a3) Proprietatea

Aici e cuiul lui Pepelea!

Pe vremea comunismului, proprietatea colectivă însemna: noi - comunități - dispunem de tot, dar de răspuns, răspundem toți.

Adică nimeni! Prinții (vitregi) ai Constituției românești aveau în ei alergiile lor la cuvântul proprietate. Iată două mostre:

Art. 135(1) Statul ocrotește proprietatea

Art. 41(2) Proprietatea privată este ocrotită

Guvernanții de atunci, care sunt, de fapt, aceiași și azi, s-au ferit, ca dracu' de tîmâie, să garanteze proprietatea. Ba, chiar mai mult, au avut grijă, conform Art.41(8), de anumite bunuri. Iată cum: Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate în condițiile legii.

Pot fi confiscate, nu este obligatoriu să fie confiscate. Așa se explică de ce "inginerii financiari" au putut să devalizeze bănci, fonduri de investiții, să fure "legal" și să nu plătească, niciunul, nimic. Absolut nimic! Într-o societate unde Dreptul este suveran, asemenea specimene ar fi umplut pușcăriile și n-ar fi rămas nici cu chiloții pe ei, dacă dessous-ul respectiv nu a fost dobândit în mod cinstit.

a4) Despre obligații

Art. 43(1) Statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială, de natură să asigure cetățenilor un nivel de trai decent.

Art. 33(2) Statul este obligat să ia măsuri pentru asigurarea igienei și sănătății publice.

Pe vremea lui Ludovic al XIV-lea era simplu: L'état c'est moi!

tiam cine își asumă obligația, și, în consecință, cine este responsabil. În Constituția românească nu scrie, deloc, cine răspunde (și în ce fel) dacă Statul nu-și îndeplinește obligațiile. De altfel, Statul nici nu este definit undeva. La Art. 1(1), scrie numai că: România este stat.

Răspunde România pentru toate obligațiile asumate și neîndeplinite? Adică toticității ei? Din nou fuga de răspundere, poltroneria incontinent și impenitență, cu un singur rezultat vizibil: pe de o parte, o părătură dezgustătoare prin dezmățul înfiorător degețit în supraabundență, doritoare de înălțime socială, fără s-aibă, însă, și adâncimea educațională corespunzătoare și, pe de altă parte, o majoritate famelică.

b) Scopuri atitudinale

De modul cum individul se poziționează față de o idee, de un proiect, de o problemă concretă, depinde și comportamentul său. În majoritatea cazurilor, însă, influența educației este determinantă.

b1) Efectul căleului

Căleuă cu părul cre

Furăra a din cote

El se jură că nu fură

Dar l-am prins cu răa-n gură.

Nu cred să existe vreun copil de română cărui mamă să nu-i fi spus aceste (mă rog!) versuri. În câteva cuvinte, povestioara reușește să creeze un sentiment de simpatie pentru nebădăiosul căleu. Din punct de vedere educațional, efectul este, de-a

dreptul delabrant; îi inculc pruncului, ca un cli eu, ca un fel de hologram aproape indestructibil , dou no iuni: furtul i minciuna. C elu ul fur , este prins asupra faptului dar, el este un mecher, are tupeu, este îndr zne , jur (cât desconsiderare fa de no iunea de jur mânt!) cu neru inare c nu este adev rat. Rezultatul? De fapt chiar îndemnul: fur cât po i (fie el furt de subzisten , fie furt calificat) i, extrem de important, neag faptul respectiv, pentru c astfel captezi simpatia celorlal i (Ce de tept este! Bine le-a f cut!). Devii c elu ul "pozna " ! înfior tor! Asist m, din p cate, zilnic la astfel de situa ii. Ho i care neag furtul comis. "Ingineri financiari" care "n-au" niciun amestec în devalizarea b ncilor i a fondurilor de investi ii. Mai grav, politicieni i guvernani care nici m car nu în eleg prea bine ce li se repro eaz , dar primul lor gând (transpus în fapt) este s nege. C elu ul î i face datoria!

O alt consecin este neîncrederea în cuvântul dat de cineva.

b2) ugube ii

De o bun bucat de vreme asist m la un fel de hipermanie a guvernanelor, glumesc de parc toat lumea este a lor, de parc au rezolvat toate problemele, au sc pat oamenii de toate necazurile i este cazul s ne veselim cu to ii. i nu este vorba de gluma de calitate, de ironia fin , plin de con inut i înv minte, nu!, este vorba (în cele mai multe cazuri) despre gluma de cartier, aceea soioas i grobian . Astfel, Doamna Emma Nicholson devine pe rând, pe vremea când f cea observa ii întemeiate asupra situa iei proaste în care se afl copiii institu ionaliza i, baroneas (ironie "fin "!), o b trânic (ce oribil !) care i-a rezolvat

toate problemele de la ea de acas , i acum ne înva pe noi (care cre tem copii de peste 2000 de ani) ce i cum s facem cu copiii . Un ministru "glume te" cu ziari tii amintindu-le c via a lor e scurt (ironie, zice el) declan ând un scandal în presa intern i interna ional . Pe 09.08.2002 prim-ministrul, referindu-se la semnarea tratatului bilateral cu SUA de acordare a imunit ii solda ilor americani, declara: "Nu este o situa ie grav , ci o problem de consultare, în care trebuie s vedem cea mai bun solu ie de a împ ca i capra i varza". În particular, la o uet cu amicii domniei sale, domnul Adrian N stase poate face un astfel de comentariu, dar ca prim-ministru (i în public), în niciun caz. Este de-a dreptul jignitor s spui c europenii sunt capra, iar americanii, varza, sau invers, întrucât nu precizeaz . Glum , glum , dar aici (i nu numai) dep e te cu mult m sura.

În încheiere: este democra ia româneasc o democra ie fuzzy?
Este!

Cât e democra ie, în sensul propriet ilor 1-5, i cât este non-democra ie?